

Sag C-630/23**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

17. oktober 2023

Forelæggende ret:

Kúria (Ungarn)

Afgørelse af:

26. september 2023

Kassationsappellanter:

ZH

KN

Kassationsindstævnt:

AxFina Hungary Zrt.

Hovedsagens genstand

Fastlæggelse af rækkevidden og anvendelsen af retsvirkningerne i tilfælde af, at en bestemmelse i en forbrugeraftale i fremmed valuta, hvorefter forbrugeren påtager sig hele kursrisikoen, er urimelig, og dette medfører, at kontrakten er ugyldig i det hele.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Fortolkningen af artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler. Artikel 267 TEUF.

Præjudicielle spørgsmål

1. Er det korrekt at fortolke formuleringen »[aftalen] kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår« i artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5.

april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (herefter »direktiv 93/13«) således, at en forbrugeraftale i fremmed valuta kan opretholdes uden en kontraktbestemmelse, som vedrører omfanget af hovedydelsen i henhold til kontrakten, og hvorved forbrugeren pålægges hele kursrisikoen, henset til at mekanismen for valutaomregning er reguleret i medlemsstatens nationale ret ved bindende retsforskrifter?

Er en retspraksis i en medlemsstat (på grundlag af en fortolkning af medlemsstatens nationale ret i lyset af direktivet, som overholder de fortolkningsprincipper, der er opstillet af Den Europæiske Unions Domstol), hvorefter det under hensyntagen til princippet om ugrundet berigelse

- a) påbydes, at de beløb, som kreditgiveren har opkrævet i henhold til det kontraktvilkår, der er blevet erklæret urimeligt, skal tilbagebetales til forbrugeren (eller opgøres til fordel for denne), men dette påbud ikke indebærer en restitutio in integrum, eftersom en speciel bestemmelse i national ret udelukker denne mulige retsvirkning af ugyldigheden, og reglerne om ugrundet berigelse heller ikke finder uafhængig anvendelse, eftersom national ret ikke fastsætter denne retsvirkning af aftalens ugyldighed, men frigør forbrugeren fra de virkninger, der er særligt ufordelagtige for vedkommende, samtidig med at ligevægten mellem aftaleparterne genoprettes ved anvendelse af den primære retsvirkning, som medlemsstatens nationale ret fastsætter i tilfælde af ugyldighed, dvs. at aftalen erklæres gyldiggjort i den forstand, at de urimelige kontraktvilkår ikke medfører nogen forpligtelse for forbrugeren, men at de øvrige (ikke-urimelige) elementer i aftalen (herunder renter i henhold til aftalen og øvrige omkostninger) forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, og
- b) der, såfremt en gyldiggørelse ikke er mulig, fastsættes de retsvirkninger af ugyldigheden, at aftalen af hensyn til opgørelsen af mellemværendet erklæres gyldig, indtil der træffes afgørelse, og mellemværendet mellem parterne opgøres ved anvendelse af princippet om ugrundet berigelse,

forenelig med artikel 1, stk. 2, artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13?

2. Kan det ved fastsættelsen af retsvirkningerne af en aftale, som er ugyldig af de anførte grunde, undlades at anvende en bestemmelse i medlemsstatens nationale ret, som trådte i kraft efterfølgende og fra dette tidspunkt indførte en obligatorisk omregning til forint, eftersom denne bestemmelse som følge af fastlåsningen af vekselkursen pålægger forbrugeren en vis del af kursrisikoen, på trods af at forbrugeren – på grund af det urimelige kontraktvilkår – burde være fuldstændig frigjort fra denne risiko?

3. Såfremt det i henhold til EU-retten ikke er muligt at fastsætte retsvirkningerne af ugyldigheden enten derved, at aftalen gyldiggøres, eller at den erklæres gyldig, hvilke retsvirkninger kan da på det tilsvarende fundament af retspraksis fastsættes contra legem uafhængigt af medlemsstatens nationale lovgivning om retsvirkningerne og alene på grundlag af EU-retten, henset til at direktiv 93/13 ikke fastsætter regler for retsvirkningerne af ugyldigheden?

Anførte EU-retlige forskrifter

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler: artikel 1, stk. 2, artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1

Den Europæiske Unions Domstols (herefter »Domstolens«) dom af 3. oktober 2019, Dziubak (C- 260/18, EU:C:2019:819)

Domstolens dom af 31. marts 2022, Lombard Lizing (C- 472/20, EU:C:2022:242)

Domstolens dom af 27. april 2023, AxFina Hungary (C- 705/21, EU:C:2023:352)

Domstolens dom af 15. juni 2023, Bank M. (Konsekvenserne af en annullation af aftalen) (C- 520/21, EU:C:2023:478)

Anførte nationale forskrifter

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (lov nr. IV af 1959 om indførelse af civillovbogen, herefter »den tidligere civillovbog«): § 209, stk. 1 og 4, § 209/A, stk. 2, § 237, stk. 1 og 2, § 361, stk. 1, og § 363, stk. 1

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (lov nr. XXXVIII af 2014 om regulering af visse spørgsmål i tilknytning til afgørelsen truffet af Kúria (øverste domstol, Ungarn) med henblik på ensretning af lovgivningen vedrørende låneaftaler indgået mellem finansieringsinstitutter og forbrugerne, herefter »lov DH 1«): §§ 3 og 4

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (lov nr. XL af 2014 om de regler, der finder anvendelse på den opgørelse, der er omhandlet i lov nr. XXXVIII af 2014 om afgørelse af visse spørgsmål i tilknytning til afgørelse truffet af Kúria (øverste domstol) med henblik på ensartet fortolkning af civilretlige bestemmelser vedrørende låneaftaler indgået af kreditinstitutter og vedrørende andre forskellige bestemmelser, herefter »lov DH 2«): §§ 3, 4 og 37

Egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény (lov nr. CXLV af 2015 om regler for omregning af kreditter i henhold til visse forbrugerkreditaftaler til forint, herefter »lov DH 7«): §§ 3, 9, 12, 13 og 15

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Det erhvervsdrivende selskab AxFina Hungary Zrt. (herefter »AxFina«) som leasinggiver og ZH som leasingtager indgik den 21. juni 2007 – med KN som solidarisk kautionist – en leasingaftale i fremmed valuta [schweizerfranc] (CHF) med henblik på erhvervelse af en personbil. Leasingtageren valgte en metode for opgørelse af vekselkursændringerne, hvorefter der skulle betales 120 faste månedlige rater, og opgørelsen af valutakursændringerne skete ved aftalens udløb. AxFina betalte leverandøren købsprisen for den vare, der var genstand for leasingen, og ZH tog bilen i besiddelse. Den 7. maj 2013 opsagde AxFina leasingaftalen med øjeblikkelig virkning med den begrundelse, at ZH og KN var i restance, hvorved hele gælden i henhold til aftalen forfaldt i én enkelt betaling.
- 2 AxFina anlagde søgsmål mod ZH og KN, hvorved selskabet nedlagde påstand om, at aftalen, henset til at den var ugyldig, fordi vilkåret om valutakursændringerne var urimeligt, blev erklæret gyldiggjort med tilbagevirkende kraft, og at de sagsøgte blev tilpligtet at betale hovedstolen og renterne. Den krævede hovedstol omfattede også det skyldige beløb for valutakursændringerne.
- 3 Retten i første instans fastslog i sin dom, at leasingaftalen var ugyldig, eftersom kursrisikoen var urimelig. Den bemærkede, at ZH og KN som retsvirkning af ugyldigheden var forpligtede til at bære denne risiko indtil en vis grænse. Retten i første instans nedsatte AxFinas kredit med det beløb, der oversteg det, som ZH skulle have betalt, såfremt aftalen var blevet indgået i ungarske forint [(HUF), herefter »forint«].
- 4 ZH og KN iværksatte appel, hvorefter retten i anden instans stadfæstede dommen i første instans med den begrundelse, at den metode for opgørelse af mellemværendet, som retten i første instans havde anvendt, hverken var i strid med ungarsk ret eller med EU-retten. Ifølge retten i anden instans medførte irreversibiliteten af den ydelse, der blev præsteret i henhold til leasingaftalen, at en genoprettelse af den oprindelige situation var udelukket.
- 5 Ved deres kassationsappel til prøvelse af den endelige dom har ZH og KN nedlagt påstand om, at dommen ophæves, og at sagsøgerens påstand forkastes, subsidiært at retten i første instans pålægges at gennemføre en ny sag, hvorved leasingaftalen erklæres gyldiggjort og der foretages en ny opgørelse af mellemværendet mellem parterne.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 6 Ifølge ZH og KN er aftalen ugyldig, eftersom den bl.a. ikke indeholder oplysninger om kursrisikoen.
- 7 ZH og KN har gjort gældende, at medmindre forbrugeren udtrykkeligt anmoder herom, finder de ungarske bestemmelser, som med henblik på at afhjælpe den urimelige situation, der er forårsaget af valutakursændringerne, fastsætter, at den ungarske nationalbanks officielle vekselkurs skal anvendes i stedet for den urimelige vekselkurs, og at opgørelsen af mellemværendet skal foretages på grundlag af denne officielle vekselkurs, samt udelukker en genoprettelse af den oprindelige situation og fastsætter en omregning af kreditterne i henhold til kreditaftalen til forint, ikke finder anvendelse på retsforholdet mellem parterne.
- 8 Ifølge ZH og KN kan retten ikke ændre indholdet af et urimeligt kontraktvilkår. Såfremt parterne ønsker det og anmoder herom, kan aftalen erklæres gyldiggjort, idet de ugyldige dele fjernes. Dermed kan der ikke tages hensyn til de vilkår, som medførte, at aftalen var ugyldig, men forbrugeren er forpligtet til at betale de månedlige leasingbeløb, der er fastsat i aftalen, indtil de 120 rater er indfriet.
- 9 AxFina har ikke indgivet et svarskrift vedrørende kassationsappellen.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 10 I henhold til ungarsk retspraksis er de primære konsekvenser – af samme rang – som finder anvendelse i tilfælde af ugyldighed, genoprettelse af den oprindelige situation (*restitutio in integrum*) og, såfremt grunden til ugyldigheden kan fjernes, at aftalen erklæres gyldiggjort med *ex tunc*-virkning. Såfremt det ikke er muligt eller hensigtsmæssigt at genoprette den situation, der forelå før indgåelsen af aftalen – som følge af dens irreversibilitet, det være sig *ab initio* eller *a posteriori* – og aftalen heller ikke kan erklæres gyldiggjort, skal retten erklære aftalen gyldig, indtil der træffes afgørelse, og eventuelt fastslå, at der skal betales økonomisk kompensation for værdien af den ydelse, for hvilken der ikke er erlagt en modydelse.
- 11 Blandt de retsvirkninger af ugyldighed, som er fastsat i ungarsk ret, tilgodeser gyldiggørelsen ifølge Kúria (øverste domstol, Ungarn) på passende vis forbrugeren interesser og overholder de i EU-retten knæsatte principper. Såfremt det ikke er muligt at erklære aftalen gyldiggjort, kan den erklæres gyldig i forbindelse med en opgørelse af mellemværendet mellem parterne under overholdelse af princippet om ugrundet berigelse, hvilket også vil opfylde de anførte krav. Hvis der anvendes den fremgangsmåde, at aftalen erklæres gyldig, påbyder retten ikke en fuldbyrdelse af den ugyldige kontrakt, men foretager kun en opgørelse af mellemværendet mellem parterne.
- 12 Ved vedtagelsen af den ungarske lovgivning om forbrugerbeskyttelse – hvorefter både de kursforskelle, som anvendes af finansieringsinstitutter, og kontraktvilkår,

som danner grundlag for disse institutters ret til ensidigt at ændre aftalen, er urimelige – valgte lovgiver bevidst at udelukke en genoprettelse af den oprindelige situation fra retsvirkningerne af ugyldighed. I henhold til den relevante ungarske forskrift kan retsvirkningen af, at den leasingaftale, som er genstand for hovedsagen, er ugyldig, dermed kun bestå i, at aftalen enten erklæres gyldiggjort, eller at den erklæres gyldig i perioden, indtil der træffes afgørelse.

- 13 Kúria (øverste domstol, Ungarn) bemærker, at det forhold, at retten primært anvender den hovedretsvirkning, der er fastsat i ungarsk ret, altså at aftalen erklæres gyldiggjort, er i overensstemmelse med det formål, der er angivet i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, hvorefter ligevægten mellem parterne skal genoprettes, mens aftalens gyldighed som hovedregel opretholdes i det hele.
- 14 I dom af 27. april 2023, AxFina Hungary (C-705/21, EU:C:2023:352), har Domstolen allerede anført, hvilke retsvirkninger der ikke finder anvendelse, når aftalen erklæres gyldiggjort. Den behandlede imidlertid ikke alle de relevante spørgsmål om den retlige fortolkning, navnlig hvad angår de retsvirkninger, der finder anvendelse. Domstolen udtalte sig således ikke om alle relevante elementer i de retsvirkninger, der skal udløses, hvorfor det vil være hensigtsmæssigt, at den besvarer de yderligere spørgsmål om den retlige fortolkning, som er opstået i den foreliggende sag og er nødvendige for at træffe afgørelse om realiteten.
- 15 På den anden side fastslog Domstolen i dom af 15. juni 2023, Bank M. (Konsekvenserne af en annullation af aftalen) (C- 520/21, EU:C:2023:478), som blev afsagt til besvarelse af en præjudiciel forelæggelse indgivet af en polsk ret, at en aftale om lån med pant i fast ejendom ikke kan opretholdes efter ophævelsen af urimelige vilkår, der er indeholdt heri, og at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for en fortolkning af national lovgivning, hvorefter kreditinstituttet kan kræve en kompensation fra forbrugeren, der går ud over tilbagebetalingen af den kapital, der er overført, samt betaling af morarenter til den lovbestemte sats regnet fra tidspunktet for betalingsanmodningen.
- 16 Ungarsk ret fastsætter imidlertid andre retsvirkninger af en aftales ugyldighed end dem, der følger af de polske forskrifter, hvortil der blev henvist i den anførte dom i sag C-520/21. Domstolens besvarelser i domme, som er afsagt til besvarelse af præjudicielle forelæggelser fra Polen (eller andre medlemsstater), kan ikke altid tilpasses til den ungarske retstilstand som følge af forskellene mellem de nationale lovgivninger og mellem de instrumenter til retsbeskyttelse, som finder anvendelse i forbindelse med ugyldighed. Retstilstanden er endvidere væsentligt anderledes, eftersom den ungarske lovgiver har vedtaget en lang række bestemmelser, som har til formål at beskytte forbrugerne, navnlig vedrørende mekanismen for omregning af aftalens hovedgenstand i forbindelse med forbrugerkreditaftaler i fremmed valuta.
- 17 Kúria (øverste domstol, Ungarn) bemærker, at der ikke med *erga omnes*-virkning kan tages hensyn til de i Domstolens praksis anførte elementer, som alene vedrører den eksisterende retstilstand i en medlemsstats nationale ret. En anden

fortolkning kunne nemlig henset til den ungarske retstilstand nødvendiggøre en retsanvendelse *contra legem*, hvilket det også ifølge Domstolen er ønskeligt at undgå.

- 18 Ifølge Kúria (øverste domstol, Ungarn) er princippet om medlemsstaternes procesautonomi, hvis rækkevidde er nærmere fastlagt ved ækvivalens- og effektivitetsprincippet, styrende for fortolkningen af medlemsstaternes nationale ret i lyset af EU-retten. Henset hertil skal den nationale ret sikre, at forbrugeren i sidste ende befinder sig i den situation, som vedkommende ville have befundet sig i, såfremt det kontraktvilkår, der er fundet urimeligt, aldrig havde eksisteret (dommen i sag C-705/21, præmis 47, og i sag C-472/20, præmis 57).
- 19 Det forhold, at retten primært anvender den hovedretsvirkning, der var fastsat i den tidligere civillovbog, altså at aftalen erklæres gyldiggjort, er i overensstemmelse med det formål, der er angivet i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, hvorefter direktivets formål er at genoprette ligevægten mellem parterne, samtidig med at aftalens gyldighed som hovedregel opretholdes i det hele, og ikke at enhver aftale, som indeholder urimelige kontraktvilkår, erklæres ugyldig.
- 20 For så vidt som årsagen til ugyldigheden er manglen på gennemskuelighed hvad angår følgerne af, at forbrugeren påtager sig kursrisikoen, kan denne årsag fjernes i det hele ved en gyldiggørelse, som frigør forbrugeren fuldstændig fra denne risiko, således at det ikke er forbrugeren, der bærer den.
- 21 Fjernelsen af det urimelige kontraktvilkår udgør ikke en forbudt ændring af aftalen, idet aftalen kan opretholdes uden dette vilkår. Den udgør heller ikke en ændring af karakteren af den pågældende aftales hovedgenstand. Den er ikke det samme som opfyldelsen af en anden kontrakt (dommen i sag C-260/18, præmis 35 og 45), eftersom opgørelsen af mellemværendet i fremmed valuta opretholdes, blot således at kursrisikoen ikke bæres af forbrugeren, men af banken. Til gengæld gør den det muligt at beskytte forbrugers interesser. Denne løsning sikrer, at den pålagte sanktion er effektiv og forholdsmæssig, og sikrer endvidere genoprettelsen af en reel ligevægt mellem parterne.
- 22 Kúria (øverste domstol, Ungarn) har også i tidligere afgørelser bemærket, at forbrugeren, når vedkommende er blevet behørigt informeret, har ret til at frasige sig beskyttelsesordningen ved ikke at påberåbe sig, at et kontraktvilkår er urimeligt, og ved ikke at anmode om, at de relevante retsvirkninger anvendes. Såfremt forbrugeren ikke afgiver en sådan erklæring, er vedkommendes vilje imidlertid ikke afgørende, når det fastsættes, hvorledes retsvirkningerne af ugyldigheden skal anvendes, eller når deres indhold fastlægges.
- 23 Kúria (øverste domstol, Ungarn) ønsker at udvikle sin egen retspraksis vedrørende retsvirkningerne med henblik på at bringe anvendelsen af de regler, hvorefter kreditter i henhold til kreditaftaler skal omregnes til forint, i overensstemmelse med EU-rettens principper. Ifølge Kúria (øverste domstol, Ungarn) er det i overensstemmelse med det formål, der er angivet i artikel 6, stk. 1, i direktiv

93/13, at restanvenderen følger en praksis, hvorved den nationale ret, såfremt aftalen er ugyldig, eftersom den pålægger forbrugeren kursrisikoen, undlader at anvende den lov, hvorefter kreditter i henhold til kreditaftaler skal omregnes til forint ved anvendelse af en højere vekselkurs end den, der var gældende på tidspunktet for aftalens indgåelse (og som endvidere fastsætter, at renterne skal beregnes i den nationale valuta).

- 24 Ud over de førnævnte retsvirkninger gør en manglende anvendelse af de ungarske forskrifter om omregning af kreditter i henhold til kreditaftaler til forint det muligt at frigøre forbrugeren fuldstændig fra enhver betalingsforpligtelse, som følger af de urimelige kontraktvilkår.
- 25 Derfor er der ifølge Kúria (øverste domstol, Ungarn) behov for en fortolkning af EU-retten med henblik på spørgsmålet om, hvorvidt en fortolkning og anvendelse af den ungarske lovgivning, hvorefter den nationale ret, såfremt aftalen er ugyldig i det hele, fastsætter den retsvirkning af ugyldigheden, at aftalen gyldiggøres med tilbagevirkende kraft fra tidspunktet for indgåelsen, idet de urimelige kontraktvilkår, hvorved der blev givet uigennemskuelige oplysninger om kursrisikoen og forbrugeren blev pålagt denne risiko, ophæves, er i overensstemmelse med de formål, der er fastsat i artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13. Disse vilkår medfører således ikke længere nogen forpligtelse for forbrugeren (som ikke skal bære kursrisikoen, idet den derimod bæres af finansieringsinstituttet), mens de øvrige, ikke-urimelige kontraktvilkår i aftalen (forpligtelsen til at betale renter og øvrige omkostninger osv.) er bindende for parterne på uændrede vilkår.
- 26 Et andet spørgsmål, der opstår i denne forbindelse, er, om Domstolens ræsonnement i dommen i sag C-705/21 skal fortolkes således, at en anvendelse af national ret kun er i overensstemmelse med EU-retten, hvis den medfører, at parterne befinder sig i den situation, de ville have befundet sig i, såfremt den aftale, der indeholder de urimelige kontraktvilkår, ikke var blevet indgået. Er det derfor helt udelukket at anvende den retsvirkning af ugyldigheden, som er fastsat i ungarsk ret, altså at aftalen erklæres gyldiggjort, selv om en sådan erklæring (i modsætning til, hvad der var tilfældet i den sag, der lå til grund for dom C-705/21) indebærer, at de urimelige kontraktvilkår ophæves, og ikke at deres indhold ændres?
- 27 Såfremt den foreslåede retlige fortolkning – altså at aftalen erklæres gyldiggjort med tilbagevirkende kraft, idet de urimelige kontraktvilkår ophæves – ikke er i overensstemmelse med EU-retten, anmoder Kúria (øverste Domstol, Ungarn) Domstolen om yderligere fortolkningsvejledning vedrørende spørgsmålet om, hvilke retsvirkninger – med det tilsvarende dogmatiske fundament – der kan anvendes direkte på grundlag af EU-retten i tilfælde af, at en aftale er ugyldig, eftersom den indeholdt uigennemskuelige oplysninger om kursrisikoen.

- 28 Henset til alvoren af de retlige spørgsmål, der forelægges ved denne anmodning om præjudiciel afgørelse, opfordrer Kúria (øverste domstol, Ungarn) Domstolen til at overveje muligheden for at træffe afgørelse i denne sag i Store Afdeling.

ARBEJDS
DOKUMENT